

Motion till riksdagen 2010/11:U211

av **Annika Lillemets m.fl. (MP)**

Basinkomst för att uppnå millenniemaål

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige inom biståndet bör finansiera ett pilotprojekt med basinkomst utifrån erfarenheterna av basic income grant (BIG) i Namibia, som ett medel att uppnå första millenniemalets delmål – att andelen människor som lider av fattigdom och hunger ska halveras till 2015.

Bakgrund

Ett försök med basinkomst som en väg ur fattigdom, Basic Income Grant (BIG, www.bignam.org), har gett mycket goda resultat. Idén är enkel. Varje invånare under pensionsåldern i Otjivero, en fattig by i Namibia, fick mellan januari 2008 och december 2009 100 namibiska dollar, ungefär 80 svenska kronor, i månaden, utan krav och villkor.

En grupp forskare från olika länder har följt projektet och utvärderat det. Resultaten är mycket uppmanande. Otjivero, som tidigare präglades av arbetslöshet, fattigdom och hunger, har snabbt gått från hopplöshet till framtidstro.

Fattigdomen, undernäringen och brottsligheten har minskat kraftigt. Antalet barn som går i skolan har ökat dramatiskt. Många hiv-positiva invånare har fått det bättre då de haft råd med mat och transport till den närmaste staden för behandlingar.

Farhågan att människor skulle bli lata och passiva av att få pengar utan krav på motprestation kom på skam i Otjivero. Tvärtom, när byborna fick råd med mat och sjukvård, ökade såväl den demokratiska som ekonomiska aktiviteten.

BIG gav byborna kraft och inspiration att organisera sig för att mobilisera sina gemensamma krafter. Byborna bildade en kommitté på 18 personer. Den

Fel! Okänt namn på

har bland annat gett råd till invånarna om hur deras pengar kunde användas klokt. Kommittén har också framgångsrikt bidragit till att undvika ökade alkoholproblem genom att komma överens med de lokala barägarna om att inte servera alkohol den dag då pengarna betalas ut.

Arbetslösheten har minskat och småföretagandet ökat. Kvinnornas ställning har stärkts genom att de blivit mindre ekonomiskt beroende av män. Frieda Nembwaya är en av de entreprenörer som snabbt tog chansen. Hon startade i liten skala när hon fick råd att köpa en säck mjöl för sina första 100 dollar. Verksamheten blomstrar och expanderar. Hon är en av många som med mycket små medel lyft sig och sin familj ur fattigdom och därtill bidrar till andras försörjning. Frieda Nembwayas bageri har dessutom fått konkurrens av flera andra. När människors köpkraft ökat har det lokala näringslivet fått ett uppsving.

Hushållen har även kunnat öka sitt sparande. Fler har kunnat investera mer för framtiden framför allt genom att köpa större husdjur och fjäderfä.

Projektet har finansierats av en koalition av namibiska och utländska frivilligorganisationer. Nu arbetar koalitionen för att BIG ska bli nationellt. Att ge alla Namibias invånare en basinkomst av samma storlek som i Otjivero skulle kosta omkring tre procent av landets bruttonationalprodukt. Forskargruppen som följt projektet bedömer att det är fullt möjligt att finansiera en basinkomst för alla i Namibia genom höjning av inkomstskatter och moms.

I rapporten "A Human Rights View of Social Cash Transfers for Achieving the Millennium Development Goals", skriven av företrädare för FIAN (Foodfirst Information and Action Network) och flera andra tyska människorätts- och hjälporganisationer, redovisas och jämförs erfarenheter från projekt med olika typer av sociala transfereringar som syftar till att minska hunger och fattigdom. Författarna drar slutsatsen att ovillkorad basinkomst till alla i ett visst område har flera fördelar över riktade och villkorade transfereringar.

Att ge pengar direkt till fattiga människor förhindrar att de försvinner genom korruption på högre eller lägre nivå. Det ökar sannolikheten att pengarna verkligen används så att de kommer till nytta för de mest behövande. Människor vet helt enkelt själva bäst vad de behöver. Att rikta stödet till ett urval av de mest behövande medför risk för godtycke, orättvisor och sociala spänningar i fattiga områden där få har sina materiella grundbehov uppfyllda. En administrations- och kontrollapparat kostar också pengar som annars kunde komma de behövande till godo. Den tyska rapporten förespråkar därför ovillkorlig basinkomst som en effektiv metod för att uppnå millenniemålen och tillgodose den mänskliga rätten att slippa hungra.

Författarna föreslår bilaterala samarbeten mellan rika och fattiga länder som skrivit under FN-konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. Dessa länder har förbundet sig att göra sitt yttersta för att tillgodose sina medborgares rättigheter. Hungerbekämpning måste ges högsta prioritet. OECD-länder skulle kunna ingå avtal med länder som har en stor andel undernärld befolkning och som beslutar sig för att införa ett omfördelade och tillräckligt omfattande skattesystem som bidrar till att finansiera invånarnas grundläggande behov. Givarländerna skulle förbinda sig att ge ett inledande

Fel! Okänt namn på

bidrag till sociala transfereringar som trappas av i takt med att skatteintäkterna växer i mottagarländerna. Dessa förbinder sig å sin sida att prioritera att utrota hunger och fattigdom. Rapportförfattarna diskuterar vidare inrättandet av en internationell social fond för att hantera stöd från OECD-länder till nationella transfereringssystem i fattiga länder. Med en sådan fond skulle fattiga länder slippa sätta sig i skuld hos Världsbanken. Den vore ytterligare ett steg mot att alla får sina mänskliga rättigheter som att äta sig mätta uppfyllda.

När de utfattiga medmänskorna i Namibia fick pengar att röra sig med fick de makt att själva förbättra sina liv utifrån sina egna behov. De fick också värdighet, vilket många framhållit som kanske allra mest värdefullt. De förvaltade förtroendet väl. Att lita på att fattiga medmänskors själva vet bäst hur de kan skapa sig bättre liv, istället för att bestämma över deras huvuden vad de behöver hjälpas med, är alltså inte bara respektfullt utan även effektivt. Respekterade människor kan göra underverk överallt, inte bara i Otjivero. Det är, i ordens bästa mening, långsiktigt hållbart att hjälpa människor lyfta sig ur absolut fattigdom så de kan försörja sig själva på sikt.

Svenskt bistånd ska naturligtvis utformas så att det gör så mycket nytta som möjligt. Det finns därför all anledning att ta fasta på erfarenheterna från projektet i Namibia och det som redovisas i den tyska rapporten. Att satsa en del av det svenska biståndet på ett pilotprojekt med basinkomst till fattiga människor i något av de länder vi samarbetar med vore därför angeläget. Direkt kontantstöd kan vara ett effektivt och rättframt sätt att bidra till att uppnå millenniemålen, särskilt det första, att utrota världens fattigdom och hunger.

En sådan inriktning ligger i linje med Politiken för global utveckling (PGU) som beslutades av Sveriges riksdag 2003. Det övergripande målet för PGU är att åstadkomma en rättvis och hållbar global utveckling. Riksdagen har också slagit fast två viktiga utgångspunkter som ska styra svensk politik för global utveckling:

- ? Alla människor har rätt till ett värdigt liv, utan fattigdom.
- ? Alla människor vill utvecklas och är inte bara mottagare eller viljelösa offer.

Därför vill vi att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att, som ett första steg, låta genomföra ett pilotprojekt med basinkomst inom svenskt bistånd, enligt ovan.

Stockholm den 21 oktober 2010

Annika Lillemets (MP)

Valter Mutz (MP)

Tina Ehn (MP)

Jabar Amin (MP)

Bodil Ceballos (MP)

Stina Bergström (MP)